

Dr. Szilágyi Tivadar

**A RENDÉSZETI IGAZGATÁS
RENDSZERTANA**

tansegédlet

2016. április 13.

A RENDÉSZETI IGAZGATÁS RENDSZERTANA

1. A rendészet fogalma

Az állam belső funkcióinak egyik lényeges funkciója a belső védelmi funkció, amely az állam belső rendjének biztosítására irányuló - elsősorban rendészeti és védelmi jellegű - feladatok ellátásának kötelezettségét eredményezi.

A közrend és a közbiztonság fenntartására irányuló rendészeti tevékenység talán a közigazgatás legrégebbi tevékenysége, alapító ágazata, hiszen a korai államok létezésének, működésének is alapvető feltétele volt a belső rend fenntartása.

A rendészeti tevékenység – a sokrétűsége miatt – a közigazgatás több ágazatában is jelen van. A rendészeti tevékenység a közigazgatásnak az a területe, amely manapság leginkább a figyelem középpontjába került, részben az emberi jogok korábban nem tapasztalt jelentőségű szintre történő emelkedése miatt, részben pedig a közrend megőrzésével kapcsolatos rendészeti tevékenységnek a mindennapi politikai csatározásokban játszott szerepe miatt.

A rendészeti tevékenység jellegzetes vonásai:

- A leglényegesebb jellemzője az, hogy minden esetben a végrehajtó hatalomhoz kapcsolódik, valamint államigazgatási szervek tevékenysége révén valósul meg. *Ennek magyarázata a hatalommegosztás klasszikus elvében rejlik, ugyanis a rendészeti tevékenység alanyai kizárólag az államigazgatási szervek közül kerülhetnek ki.*
- Alapvetően hatósági jogalkalmazásban, vagy hatósági intézkedésben nyilvánul meg, és az ezek alapjául szolgáló hatásköröket, feladatokat a demokratikus jogállamokban magas szintű jogszabályok rögzítik.
- A döntések és intézkedések kikényszeríthetősége, ez a kikényszeríthetőség adott esetben kényszerítő eszköz alkalmazását is jelentheti.
- Alapvető célja a rendészeti tevékenységnek a közbiztonság és a közrend megóvása, vagy ezek megzavarása esetén a rend mielőbbi visszaállítása.
- Jellemző az is, hogy bár rendészeti tevékenységet sok államigazgatási szerv végez, de a klasszikus értelemben vett rendészeti tevékenységet legkarakterisztikusabb formában a rendőrség végzi.

A rendészet fogalmának általánosan elfogadott meghatározása Szamel Lajos nevéhez fűződik: „**A rendészet olyan állami tevékenység, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlenül zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul.**” Szamel Lajos a definíció megalkotásakor a közrend fogalmát állította előtérbe, azaz a rendészet legfőbb feladatának a közrend védelmét tekintette.

2. A rendőrség

2.1. A rendőri intézkedések

A rendőri intézkedések megtételének és a későbbiek során ismertetendő kényszerítő eszközök alkalmazásának közös elvei és szabályai vannak. Garanciális okból fontosak ezek a szabályok, ugyanis egy jogállamban minimális elvárás az, hogy pl. erőszak alkalmazása során a rendőrt a jogi normák kössék. Ezek a szabályok azonban csak alapelv szintűek, vagy a megfogalmazásuk nagyon általános. Ez azzal magyarázható, hogy azok a veszélyes élethelyzetek, amelyek során lehetőség nyílik a rendőri erőszak alkalmazására, konkrét jogi hipotézisekbe csak nehezen formulázhatóak. Ilyen általánosnak tekinthető előírás az, hogy az intézkedés során kerülni kell a sérülés okozását, az élet kioltását. Fontos garanciális szabály az is, hogy az intézkedés során megsérült személy részére, amint ez lehetséges, segítséget kell nyújtani, és szükség esetén a rendőrnek kell arról gondoskodni, hogy a sérültet orvos láthassa el.

A rendőrségi törvény 20 rendőri intézkedést nevesít, a következőkben ezeknek az ismertetésére kerül sor.

Igazoltatás

Az első – és talán a leggyakrabban előforduló - rendőri intézkedés az igazoltatás. Akinek a személyazonosságát meg kell állapítani, azt a személyt a rendőr igazoltathatja. A személyazonosság igazolására mindenekelőtt a személyi igazolvány szolgál, de elfogadható minden olyan okmány, amelyből az igazoltatott személy kiléte hitelt érdemlően megállapítható. Pl. alkalmas a személyi igazolvány helyettesítésére együtt a lakcímkártya és az új, kártya formátumú jogosítvány is. Kivételesen lehetőség van arra is, hogy okmányok hiányában a rendőr egy általa ismert kilétű személy közlését fogadja el igazolásként. Az igazoltatás csak a személyazonosság megállapításához szükséges ideig tarthat, és az igazoltatást követően az igazoltattal közölni kell az igazoltatás okát, feltéve, hogy ez a közlés nem veszélyezteti a közbiztonság érdekét. Ha az igazoltatott személy az igazoltatást megtagadja, akkor feltartóztatható, ha pedig az igazoltatás nem jár eredménnyel, akkor az igazoltatott személy előállítható és a személyazonosság megállapítása céljából tőle ujjnyomat vehető, fényképfelvétel készíthető, valamint külső testi jegyei mérés és észlelés alapján rögzíthetők. Veszély elhárítása, továbbá szabálysértés vagy bűncselekmény elkövetésének gyanúja esetén lehetőség van az igazoltatott személy ruházatának, járművének átvizsgálására.

Fokozott ellenőrzés, ruházat, jármű, csomag átvizsgálása

Bűncselekmény elkövetőjének elfogása és előállítása, vagy a közbiztonságot veszélyeztető cselekmény, esemény megelőzése, megakadályozása céljából lehetőség van nyilvános helyen, vagy közterület kijelölt részén az ott tartózkodó személyek igazoltatására. E célok elérése céljából lehetőség van épület, helyszín, jármű, csomag átvizsgálására. Ugyanez a szabály vonatkozik arra az esetre is, amikor rendezvény, esemény, vagy a közlekedés rendjét veszélyeztető jogellenes cselekmény megelőzése, megakadályozása érdekében, a rendőri szerv vezetője által meghatározott területre belépők és az ott tartózkodók ruházatának és járműveinek átvizsgálására kerül sor. A ruházat átvizsgálását főszabály szerint csak az intézkedés alá vont személlyel azonos nemű személy végezheti, és ez nem történhet szeméremszérintő módon. Erre az intézkedésre általában akkor kerül sor, ha valamely ok miatt különösen nagy számú személy igazoltatása válik szükségessé, pl. egy fogva tartott személy

megszerzi az őr fegyverét és megszökik, a pályaudvarokat, a kivezető utakat fokozottan ellenőrzik.

Felvilágosítás kérés

A rendőrnek – a feladata teljesítéséhez – információra van szüksége. A rendőrségi törvény lehetőséget teremt arra, hogy a rendőr bárkitől felvilágosítást kérhet, bárkihez kérdést intézhet, ha alaposan feltehető, hogy a megkérdezett képes olyan hasznos közlést tenni, amellyel a rendőrt a feladati ellátása során segítheti. A felvilágosítás kérésének az idejére a megkérdezett személy feltartóztatható. A megkérdezett személy az általa ismert tények, adatok közlését nem tagadhatja meg.

Elfogás és előállítás

Ez a két intézkedési mód alapvetően a büntető eljáráshoz kapcsolódik, emiatt a továbbiakban csak a közbiztonsághoz kapcsolódó eseteket ismertetjük. Ezek az intézkedések a személyes szabadság korlátozásával járnak. A rendőr a közbiztonság érdekében a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthatja azt, aki pl. nem tudja magát hitelt érdemlően igazolni, vagy megtagadja az igazoltatást, akitől véralkohol-vizsgálat céljából vérvétel, vizeletvétele, vagy műtétnek nem minősülő egyéb mintavétel szükséges, aki a szülői felügyelet, gyámság, intézeti nevelés alól engedély nélkül kivonja magát, aki a pártfogói felügyelet szabályait megszegi. Fontos garanciális szabály, hogy a személyes szabadság korlátozása csak a szükséges ideig, de legfeljebb 8 óráig tarthat, ezt az időtartamot a rendőri szerv vezetője indokolt esetben egy alkalommal, 4 órával meghosszabbíthatja. Az előállított személlyel közölni kell az előállítás okát és részére az előállítás időtartamáról igazolást kell kiadni.

Elővezetés

Gyakran előfordul, hogy pl. idézett személyek nem jelennek az őket idéző hatóság előtt a megjelölt helyen és időben, és a távolmaradásukat előzetesen nem mentik ki. Az eljárási szabályok ilyenkor lehetőséget teremtenek arra, hogy a távolmaradt személyek rendőrség általi elővezetésére kerüljön sor. Az elővezetést minden esetben az a hatóság rendeli el, amelyik hatóságnál meg kellett volna jelennie az idézett személyeknek, tehát az elővezetés jogszerűségéért is az elrendelő hatóság lesz a felelős. Az elővezetés sikeres teljesítése érdekében lehetőség van az elővezetett személy legfeljebb 12 órai időtartamra történő visszatartására.

Idegenrendészeti intézkedés

Nemzetközi szerződés alapján a rendőrség végrehajthatja a személyek államhatáron történő átadását, átvételét, más államok között átadásra kerülő személyeknek az átadás helyére történő szállítását, valamint részt vesz az Európai Unió tagállamai által közösen, kísérvél végrehajtott hazatérésekben.

Határforgalom-ellenőrzés

A rendőrség ellenőrzi a határátlépés feltételeit, ennek során jogosult az államhatárt átlépő személyek személyazonosságát megállapítani, az úti okmányait ellenőrizni, a járművet átvizsgálni és mód van a határátlépés feltételeivel nem rendelkező személyek határátléptetésének megtagadására is. Ugyancsak jogosult a rendőrség a tranzitterületen tartózkodó személyek személyazonosságának megállapítására, az úti okmányainak ellenőrzésére, valamint a tranzitterületre történő be- és kilépés, továbbá az ott tartózkodás jogosultságának az ellenőrzésére is.

Biztonsági intézkedés

Alkalmazására valamilyen veszélyhelyzet megszüntetésének érdekében szokott sor kerülni. Az önvészélyes állapot, személyeket, vagy anyagi javakat közvetlenül fenyegető veszélyhelyzet megszüntetése érdekében a rendőr jogosult az elhárításhoz, megszüntetéshez haladéktalanul szükséges, a feladatkörébe tartozó intézkedések megtételére. Ennek során intézkedik az öngyilkosság lehetőség szerinti megakadályozására, az önmagát, vagy más veszélyeztető állapotban lévő személyt szükség szerint egészségügyi intézetbe szállíttatja. A rendőr indokolt esetben jogosult intézkedni a közterületen, vagy nyilvános helyen az önkívületben lévő, illetve ittas, bódult személy egészségügyi intézetbe történő szállíttatásáról. Indokolt esetben lehetőség van terület lezárására és annak megakadályozására, hogy oda bárki belépjen.

Közbiztonsági őrizet

Ez az intézkedés egy másik intézkedéshez, a korábban ismertetett előállításához kapcsolódik. Ha ugyanis bármely ok miatt – pl. az előállított személy oly mértékben ittas, hogy - az előállítás időtartama alatt a személyazonosságot nem lehetett megállapítani, lehetőség van az előállított személy közbiztonsági őrizetbe vételére. Ennek maximális időtartama 24 óra lehet, amelybe az előállítás idejét be kell számítani. A közbiztonsági őrizet időtartama lehet 72 óra is, de tekintettel arra, hogy ez a büntető eljárásjoghoz kapcsolódik, a részletes ismertetésétől eltekintünk.

Intézkedés magánlakásban és közterületnek nem minősülő egyéb helyen. Tekintettel arra, hogy a magánlakás sérthetlenségét az Alkotmány biztosítja, és ennek az intézkedésnek a során a rendőr épp ezt az alapjogot töri meg, a törvény tételesen felsorolja azokat az eseteket, amikor a rendőr hatósági határozat nélkül is jogosult belépni, vagy behatolni a magánlakásba. Ilyen esetek pl. a következők: öngyilkosság megakadályozása céljából, vagy segélyhívás esetén, közveszély elhárítása, vagy ilyen helyzetben lévők kimentése érdekében, rendkívüli, vagy tisztázatlan okból bekövetkezett halálesettel kapcsolatos intézkedés megtétele esetén, szabálysértést felszólítás ellenére is folytató személy előállítása céljából, személy- és létesítménybiztosítási intézkedés végrehajtása céljából. Fontos garanciális szabály, hogy a rendőr a magánlakásban csak a feladat elvégzéséhez szükséges ideig tartózkodhat. A közterületnek nem minősülő egyéb helyen is jogosult a rendőr ezt az intézkedést megtenni, az intézkedése során azonban ezt az intézmény rendjének lehetőség szerinti tiszteletben tartásával teheti meg.

Műszeres ellenőrzés

Ez az intézkedés elsősorban a büntető eljárásjoghoz kapcsolódik (a gyakorlatban az ún. poligráfós vizsgálat elvégzését jelenti), a részletes ismertetésétől ezért eltekintünk.

Kép- és hangfelvétel készítése

A rendőr jogosult az intézkedése során, az intézkedéssel érintett személyről, a környezetről, egyéb lényeges körülményről kép- és hangfelvételt készíthet. Lehetőség van arra is, hogy közterületen, közbiztonsági célból képfelvétel készítésére alkalmas eszközök kerüljenek elhelyezésre, Garanciális szabály, hogy az elhelyezésnek oly módon kell történnie, hogy az az állampolgárok számára nyilvánvaló legyen. A megfigyelt területre belépő személyek számára figyelemfelhívó jelzést, ismertetést kell elhelyezni a képfelvevők elhelyezéséről és az adatkezelés tényéről. Személyiségvédelemmel kapcsolatos garanciális szabály az is, hogy ha a kép-vagy a hangfelvételen rögzített cselekmények miatt nem került sor szabálysértési- vagy büntetőeljárás megindítására, a felvételt – főszabály szerint - az elkészülte utáni legkésőbb 6 hónap elteltével meg kell semmisíteni.

A helyszín biztosítása

Egy jogellenes cselekmény későbbi elbírálását nagyban megkönnyíti az, ha a cselekmény vagy esemény helyszíne a nyomok pontos rögzítéséig változatlan állapotban marad. Ennek érdekében a rendőr jogosult megtiltani, vagy megakadályozni, hogy valamely bűncselekmény, szabálysértés, baleset, vagy egyéb esemény helyszínét megváltoztassák.

Közlekedésrendészeti intézkedés

A rendőrségi törvény csak keretjellegű rendelkezéseket tartalmaz, a konkrét anyagi jogi rendelkezések más – elsősorban közlekedési, közlekedésrendészeti – jogszabályokban találhatók. A rendőr jogosult pl. a közúti forgalom irányítására, korlátozására, szüneteltetésére, a közlekedési rendszabályok megtartásának ellenőrzésére, a jármű birtoklása jogszerűségének, továbbá a járművet használó személy személyazonosító adatainak ellenőrzésére, jogosult továbbá indokolt esetben a járművezetői engedély helyszínén történő elvételére, a forgalomban való részvétel megtiltására, a jármű kulcsainak elvételére, stb. Ezek az intézkedések a forgalomban résztvevő, közlekedő járműveket, illetőleg vezetőiket érinti. Előfordulhat azonban, hogy olyan esetekben is el kell járni, amikor a jármű nem vesz részt a forgalomban. A törvény a közlekedés rendjének fenntartása érdekében lehetőséget biztosít a közterületen szabálytalanul elhelyezett jármű elszállíttatására, illetőleg eltávolíttatására, kerékbilincs felhelyezésére.

Személy- és létesítménybiztosítási intézkedés

Különösen védett személyek biztonságának érdekében – pl. egy államfő látogatása alkalmával - van lehetőség útvonal, közterület forgalom előli elzárására, a forgalom korlátozására, nyilvános és közforgalmú intézmények működésének korlátozására, terület lezárására, az ott tartózkodók távozásra kötelezésére, stb.

Személyi védelemmel, illetve Védelmi Programmal kapcsolatos intézkedés

Kiemelten fontos büntető ügyekben, az eljárásban résztvevő személyek védelmével kapcsolatos intézkedések tartoznak ide. A részletes ismertetésétől eltekintünk, mivel elsősorban a büntető eljárásjoghoz kapcsolódik.

Leplezett figyelés elrendelése. Nemzetközi szerződésekből eredő kötelezettségekhez (Európai Unió tagság, illetve a Schengeni Információs Rendszer alkalmazása) kapcsolódó intézkedés. Személlyel, vagy járművel kapcsolatban is elrendelhető.

A Schengeni Információs Rendszerben elhelyezett leplezett figyelésre irányuló jelzés végrehajtása

Az előző intézkedéshez hasonló, elsősorban információ megszerzésére és továbbítására irányuló intézkedés.

Közös művelet

Az Európai Unió más tagállamával történő közös művelet lefolytatására biztosít lehetőséget. Érdekessége ennek az intézkedésnek, hogy ennek alapján, magyar területen idegen állam rendőre is jogosult intézkedésre, valamint a magyar rendőr is jogosult az intézkedésre más állam területén. Erre elsősorban közös járőrözés során kerülhet sor. Az ilyen intézkedés során mindig annak az államnak a joga az irányadó, amelyiknek a területén az intézkedés történik. Az „idegen” területen intézkedő rendőr csak az adott állam rendőrének felügyelete mellett gyakorolhatja a jogosultságát, kivéve a szándékos bűncselekményt elkövető személy elfogását.

Nagy tömegeket vonzó eseményekkel, katasztrófákkal és súlyos balesetekkel kapcsolatos segítségnyújtás

Ez intézkedés teremti meg a jogi keretet arra, hogy katasztrófahelyzet, vagy súlyos baleset következményeinek kezelése kapcsán az Európai Unió tagállamainak rendőrségei információk cseréjével, illetve konkrét segítség kérésével, illetve nyújtásával (pl. szakértők és felszerelés küldése) összehangolhassák a tevékenységeiket.

2.1. A kényszerítő eszközök

Az előző pontban részletezett rendőri intézkedések során – az intézkedések önkéntes követése miatt – az esetek döntő többségében nincs szükség azok kikényszerítésére, azaz rendőri kényszer alkalmazására. Előfordulnak azonban olyan esetek, amikor vagy nem várható el az intézkedéstől kellő eredmény, vagy ellenállást tanúsítanak. Ilyenkor a rendőrnek lehetősége van az ellenszegülés megtörése céljából cselekvésre, vagy a cselekvés abbahagyására kényszer alkalmazni. Garanciális okból fontos, hogy a kényszerítő eszközök alkalmazásának szabályozása alapos, körültekintő és mindenre kiterjedő legyen, hiszen alkalmazásuk során a testi épség veszélybe kerülhet. Ezért teszi a rendőr kötelességévé a Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 62/2007. (XII. 23.) IRM rendelet, hogy a rendőr a kényszerítő eszközök alkalmazása során a testi épséghez fűződő jogokat köteles tiszteletben tartani, és a testi épséget csak a legszükségesebb mértékben veszélyeztetheti. Főszabály szerint a kényszerítő eszköz alkalmazását meg kell előznie egy előzetes figyelmeztetésnek, ám ha a körülmények ezt nem teszik lehetővé, a kényszerítő eszközök figyelmeztetés nélkül is alkalmazhatók. A kényszerítő eszközök fajtáit a rendőrségi törvény sorolja fel. Általános szabály, hogy az ott megjelölt kényszerítő eszközök meghatározásának sorrendje egyfajta fokozatosságot is jelent, tehát egy súlyosabb kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az enyhébb alkalmazása nem vezetett eredményre, vagy a sikere eleve kilátástalan.

A rendőrségi törvény 8 kényszerítő eszközt nevesít, a következőkben ezeknek az ismertetésére kerül sor. Testi kényszer. Alkalmazására általában akkor kerül sor, ha az intézkedő rendőr erőfölénye, vagy az intézkedés alá vont személy állapota, magatartása folytán súlyosabb kényszerítő eszköz alkalmazása nem indokolt. A testi kényszer alkalmazása során a rendőr önvédelmi fogásokat is alkalmazhat.

Bilincs

A személyi szabadság korlátozásának egyik eszköze. Alkalmazása általában azzal szemben indokolt, aki erőszakos, garázda magatartást tanúsít és azt a rendőr felszólítására nem hagyja abba, aki az intézkedő rendőrt, annak segítőjét megtámadja, akinek a szökését meg kell akadályozni, aki önmagában akar kárt tenni, vagy akinek az elfogására bűncselekmény elkövetésének alapos gyanúja miatt került sor.

Vegyí eszköz, elektromos sokkoló eszköz, rendőrbot, kardlap, illetőleg más eszköz alkalmazása

Ha az előbbi kényszerítő eszközök alkalmazása nem vezet eredményre, vagy alkalmazása kizárt, lehetőség van a vagyonbiztonságot közvetlenül veszélyeztető támadás elhárítására, vagy a rendőri intézkedéssel szembeni ellenszegülés megtörésére vegyi vagy elektromos sokkoló eszköz, rendőrbot – ez gumibot, vagy az ún. „tonfa” lehet - , kardlap, vagy más eszköz alkalmazására. Ezek használata során törekedni kell arra, hogy az ütés a támadó végtagot érje. Kerülni kell, hogy az ütés, fejre, derékra, hasra vagy gyomorra irányuljon. Ha a támadás vagy az ellenszegülés már megtört, a kényszerítő eszközök már nem használhatók.

Vegyi eszköz – pl. könnygázgránát – alkalmazására csak akkor kerülhet sor, ha a helyszínen tartózkodó parancsnok arra utasítást ad. A használat módját a parancsnok határozza meg.

Szolgálati kutya

Szolgálatát a rendőr csak kiképzett, egészséges, ápolat és jó erőnlétben lévő kutyával láthatja el. Azt, hogy a szolgálati kutya milyen „veszélyességi fokozatban” (pórázal, vagy póráz nélkül, szájkosárral, vagy nélküle) vethető be, az határozza meg, hogy milyen, korábban már említett kényszerítő eszköz helyett, avagy mellett alkalmazzák a kutyát. Ha a testi kényszer alkalmazásának feltételei fennállnak, lehetőség van a szájkosárral ellátott kutya pórázon vagy póráz nélküli alkalmazásának. Pórázon vezetett szájkosár nélküli kutyát akkor alkalmazhat a rendőr, ha jogellenesen összegyűlt tömeg szétoszlatására enyhébb kényszerítő eszköz alkalmazásával nincs lehetőség, vagy ha a kutya ily módon történő alkalmazása a rendőri intézkedéssel szembeni tevőleges ellenállás leküzdéséhez szükséges. A szolgálati kutya szájkosár és póráz nélküli alkalmazására súlyos sérüléssel fenyegető támadás elhárítása, vagy súlyos bűncselekmény elkövetésével alaposan gyanúsítható személy elfogása céljából van lehetőség, továbbá akkor, ha a rendőr ezzel a személye ellen intézett támadást, vagy az életét, testi épségét közvetlenül fenyegető magatartást tudja elhárítani.

Útzár

Viszonylag ritkán alkalmazott kényszerítő eszköz. Az útzár telepítésére akkor kerül sor, ha bűncselekmény elkövetőjét – aki közúton gépjárművel menekül - más módon nem lehet elfogni. Az útzár egy forgalom lassítására alkalmas építmény, torlasz, vagy technikai eszköz lehet. Ha ilyen berendezés kiépítésére nincs mód, sürgős esetben lehetőség van az út szolgálati járművekkel történő eltorlaszolására

Lőfegyverhasználat

A legsúlyosabb rendőri kényszerítő eszköz, alkalmazásának rendkívül szigorú szabályai vannak. Lőfegyverét csak az a – polgári ruhát vagy egyenruhát viselő, szolgálatban lévő vagy magát szolgálatba helyező – rendőr használhatja, akinek igazolványában a „fegyverviselésre és intézkedésre jogosult” bejegyzés fel van tüntetve. Lőfegyverhasználatnak csak a lőfegyverrel személyre és szándékosan leadott lövés minősül, függetlenül attól, hogy az célt tévesztett-e avagy sem, illetőleg okozott-e sérülést, avagy sem. Nem minősül lőfegyverhasználatnak a lőfegyverrel nem szándékosan bekövetkezett lövés, a szándékosan leadott, de tárgyra, vagy állatra irányuló lövés, továbbá a figyelmeztető lövés. Ugyancsak nem minősül lőfegyverhasználatnak a gumilövedék, a pirotechnikai eszköz, a könnygázgránát, az elfogó háló lőfegyverrel vagy e célra rendszeresített kilövő eszközzel történő célba juttatása.

Lőfegyverét a rendőr az előljárója parancsára, vagy saját döntése alapján használhatja. Ha az előljáró ad parancsot a lőfegyver használatára, a rendőr köteles a lőfegyverét használni, mérlegelésnek helye nincs. A parancsra történő lőfegyverhasználat jogszerűségéért a parancsot kiadó előljáró a felelős. A rendőr csak abban az esetben tagadhatja meg a lőfegyverhasználatra vonatkozó parancs végrehajtását, ha nyilvánvaló, hogy a lőfegyver használatával a rendőr bűncselekményt követne el. Ha a saját döntése alapján használja a lőfegyverét, a lőfegyver használatát általában meg kell, hogy előzze egy felhívás, hogy a felhívott személy engedelmeskedjék a rendőr intézkedésének, ha ez nem vezet eredményre, esetlegesen más kényszerítő eszköz is alkalmazható. Ha ez nem vezet eredményre, vagy nincs rá lehetőség, figyelmeztetni kell a felhívottat, hogy lőfegyverhasználat következik (ezt „a törvény nevében fegyvert használok” szavakkal kell megtenni), ezt követi egy, a légtérbe leadott figyelmeztető lövés, majd következik a lőfegyver használata. Természetesen

előfordulhat olyan élethelyzet is, amikor ezek a megelőző intézkedések részben vagy egészben mellőzhetők. Erre akkor kerülhet sor, ha az eset összes körülményei folytán a megelőző intézkedésekre már nincs idő, és a késedelem az intézkedés eredményességét, a rendőr, vagy más személy életét, testi épségét veszélyeztetné.

A lövést lehetőleg lábra kell leadni, kerülni kell az élet kioltását. Ha a löfegyverhasználat során a rendőrt fenyegető közvetlen fenyegetés, vagy támadás megszűnt, a löfegyverhasználat jogosultsága is azonnal megszűnik, a löfegyver használatának további helye nincs. Ha a löfegyverhasználat sérülést okozott, a sérült személyt elsősegélyben kell részesíteni, és gondoskodni kell az orvosi ellátásról, valamint a közvetlen hozzátartozója értesítéséről. Löfegyverhasználat esetén a rendőr köteles a közvetlen előljáróját értesíteni és a helyszínt biztosítani, majd a löfegyver használatáról írásban jelentést tenni. A rendőri szervek minden egyes löfegyverhasználat jogszerűségét és szakszerűségét 3 napon belül kötelesek kivizsgálni.

A rendőrségi törvény tételesen felsorolja azokat az élethelyzeteket, amikor a rendőr jogosult a löfegyvert használatára. A rendőr löfegyvert használhat pl. az élet elleni közvetlen fenyegetés vagy támadás elhárítására, a testi épségét súlyosan veszélyeztető közvetlen támadás elhárítására, közveszélyokozás vagy terrorcselekmény megakadályozására vagy megszakítására, bűncselekmény löfegyverrel, robbanóanyaggal való elkövetésének megakadályozására, az emberi élet kioltását szándékosan elkövető elfogására, szökésének megakadályozására, a saját testi épsége, élete ellen intézett támadás elhárítására.

Csapaterő alkalmazása

Csapaterő alkalmazásáról akkor beszélünk, amikor az illetékes parancsnok a személyi állomány összevonásáról és kötelekbe történő szervezéséről és ennek az egységnek egyszemélyi vezetés alá helyezése mellett dönt. A rendőrök csapaterőben történő alkalmazásának eseteit a rendőrségi törvény tételesen felsorolja. Ilyen eset pl. az alkotmányos rend erőszakos megváltoztatására irányuló bűncselekmény elkövetése, súlyos bűncselekményt elkövető, szökésben lévő fegyveres személy felkutatása, elfogása, terrorcselekmény felszámolása, tűzok kiszabadítása, a gyülekezési jogról szóló törvény hatálya alá tartozó rendezvény rendjének biztosítása, katasztrófa megelőzése, stb.

Tömegosztatás

Jogellenesen összegyűlt, vagy jogellenes magatartást tanúsító tömeg szétosztatására akkor van lehetőség, ha a helyszín elhagyására irányuló rendőri felszólításnak a tömeg nem tesz eleget. A szétosztatásra irányuló rendőri felszólítást – lehetőleg hangosító eszköz alkalmazásával – legalább kétszer meg kell ismételni, a felszólításban meg kell jelölni a helyszínről való eltávozás irányát. Ha a tömeg ennek ellenére nem oszlik szét, az utolsó figyelmeztetéssel egyidejűleg kilátásba kell helyezni kényszerítő eszköz alkalmazását. A tömegosztatás elrendelésére a parancsnok jogosult. A tömeg szétosztatása során az alábbi eszközök, illetve intézkedések alkalmazhatók: vízágyú, pirotechnikai eszköz, gumilövedék, ingerlőgáz, elfogó háló, lóhátról, vagy járműkötelekben végzett tömegosztatás. Tömegosztatása löfegyvert használni tilos. Csapaterő alkalmazása során a rendőrség nem vizsgálja a helyszínen lévő személyek egyéni felelősségét.

2.2. Jogorvoslat a rendőri intézkedésekkel szemben

A rendőri intézkedésekkel és kényszerítő eszközökkel szemben – egy intézkedés kivételével - jogorvoslatnak van helye. A kivételt az elővezetés jelenti. Ennek az az indoka,

hogy mint arra korábban utaltunk, az elővezetés elrendelésére az a hatóság jogosult, amelyik hatóságnál meg kellett volna jelennie az idézett személyeknek. Az elővezetés elrendelésének jogszerűségéért az elrendelő hatóság a felelős, tehát az intézkedés ellen indított jogorvoslati eljárásban, minden esetben az elővezetést elrendelő hatóság eljárására vonatkozó törvényt kell alkalmazni. A többi intézkedés és kényszerítő eszköz elleni jogorvoslatnak panasz a neve, amelynek előterjesztésére az a személy jogosult, akivel szemben az intézkedést foganatosították. A panaszt, az intézkedést követő 8 napon belül kell az intézkedést foganatosító rendőri szervnél előterjeszteni, de arra is van mód, hogy a panaszos kérhesse azt, hogy a panaszát közvetlenül az országos rendőrfőkapitány bírálja el, a Független Rendészeti Panasztestület által lefolytatott vizsgálatot követően.

A Független Rendészeti Panasztestület egy, az Országgyűlés által 6 évre megválasztott, 5 tagból álló, független testület, amelynek feladata a rendőri intézkedésekkel, illetve azok lemaradásával kapcsolatos panaszok kivizsgálása. A panaszt az intézkedéstől számított 8 napon belül kell előterjeszteni. A panasz kivizsgálása során a testület a rendőrségtől felvilágosítást kérhet, minden olyan iratba betekinthet, illetve másolatot kérhet, amely a vizsgált intézkedéssel összefügg. A vizsgálat lefolytatására 90 nap áll rendelkezésre, a testület az állásfoglalását külső befolyásolástól mentesen alakítja ki, és küldi azt meg az országos rendőrfőkapitány, illetve a főigazgatók részére, akik annak ismeretében 30 napon belül döntenek a panasz elbírálásáról. Ha a döntésük eltér a Független Rendészeti Panasztestület állásfoglalásától, a döntést kötelesek megindokolni.

Az országos rendőrfőkapitány határozata ellen közigazgatási eljárásban fellebbezésnek helye nincs, ez ellen közvetlenül bírósági felülvizsgálatnak van helye.

3. Az idegenrendészet

Minden államra vonatkozóan érvényesnek tekinthetjük azt a kijelentést, hogy – szuverenitásukra hivatkozva – gondosan ügyelnek a területük sérthetlenségére, ezért különös figyelmet szentelnek az államhatár fizikai értelemben vett védelmének, továbbá ragaszkodnak ahhoz is, hogy más államok polgárai csak a tudtukkal, illetve az engedélyükkel tartózkodjanak a területükön. Ez a megkülönböztetett figyelem kiterjed arra az esetre is, hogy az idegen államok polgárai bármilyen tevékenységet csak az adott állam tudtával, engedélyével végezhetnek. Az egyes államokat – földrajzi értelemben - szárazföld, vagy valamilyen vízfelület választja el egymástól, amely alkalmas lehet ugyan valamilyen – elsősorban védelmi szempontú - fizikai térelválasztó (sorompó, kerítés, aknazár, szögesdrót) létesítésére, de mindezek hatástalanok a különböző betegségek, járványok, katasztrófák következményeivel szemben. Ez utóbbi rendkívüli helyzetektől eltekintve, az egyes államoknak érdeke is fűződhet ahhoz, hogy más államok polgárai lépjenek a területére, hiszen az államok közötti együttműködés egyik alapvető követelménye, hogy az államok polgárai beutazhassanak egy másik állam területére.

A mai, modern államokra jellemző az, hogy magas szintű jogszabályok rögzítik az adott állam határainak átlépésére vonatkozó előírásokat, és jellemző az is, hogy ezeket a szabályokat igyekeznek egységesíteni és kölcsönösen elismerni. Minden államnak alapvető érdeke, hogy megakadályozza bűncselekmények lehetséges elkövetőinek a területére való bejutását, valamint a minimálisra szorítsa a határain a csempészet lehetőségét.

A hatályos magyar szabályozásra meghatározó befolyással bír az a körülmény, hogy hazánk az Európai Unió tagja, továbbá különösen jelentős az a tény is hogy Magyarország –

példátlan módon 10 nappal előre hozva a tervezett időpontot - 2007. december 21-én az Európai Unió egyik külső határává vált. Ezek a körülmények eredményezik azt, hogy az államhatárainkon (hazánk jelenleg 7 állammal határos) meglehetősen eltérő szabályok hatályosak.

Az idegenrendészeti tevékenység fogalma alatt általában a külföldi állampolgárok és a hontalanok Magyarországra történő beutazásával, átutazásával, tartózkodásával, bevándorlásával, továbbá az ezek ellenőrzésével kapcsolatos, többnyire az idegenrendészeti hatóságok által megvalósított igazgatási tevékenységet értjük. Az idegenrendészettel kapcsolatban két fontos jogszabályt kell kiemelnünk. Az egyik hatályos törvényünk a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény (ez a jogszabály alapvetően az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes államok állampolgáraitra vonatkozik), a másik az ún. „harmadik országbeli” állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény. Idegenrendészeti ügyekben az alábbi hatóságok járnak el: központi idegenrendészeti hatóságként a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal, területi szervekként a Hivatal regionális szinteken szerveződött területi szervei, továbbá a vízum kiadására feljogosított külképviselet és esetenként a külügyminiszter.

A beutazás és tartózkodás szabályainak alkalmazása szempontjából a schengeni csatlakozást megelőzően külföldinek minősültek a nem magyar állampolgárok és a hontalanok, azonban a schengeni vívmányok alkalmazása óta (2007. december 21.) a „harmadik országbeli állampolgár,” elnevezés az indokolt, hiszen a „schengeni állam” állampolgára (sok vonatkozásban) nem minősül külföldinek. Ezeknek a kifejezéseknek a jogalkalmazók számára történő megalkotása, valamint a gyakorlatban való alkalmazása első megközelítésre indokolatlannak és erőltetettnek tűnhet, de ha megvizsgáljuk az alkalmazásuk alapjául szolgáló indokokat, akkor látni fogjuk, hogy valójában egy jövőbeni nemes cél megvalósítása érdekében jöttek létre. Az egységesülő Európa irányába tett kezdeti lépésekről terjedelmi okok miatt nem szólunk, de mindenképp utalnunk kell arra, hogy Belgium, Hollandia, Luxemburg, Franciaország és a Német Szövetségi Köztársaság 1985-ben a luxemburgi Schengenben (pontosabban a Mosel folyó melletti városka kikötőjében horgonyzó hajó fedélzetén) döntött arról, hogy az államaik közötti közös határokon meg fogják szüntetni a határellenőrzéseket, mivel a tapasztalatok szerint ezek nagyban akadályozzák a személyek és az áruk szabad áramlását. Az elképzelések 10 év múlva valóra is váltak, az egyezményben részes államok határain megszűnt a határellenőrzés, az érintett államok – idegenrendészeti szempontból - egy egységes térséget alkottak. Ez azt jelentette, hogy határrendészeti ellenőrzésre csak egy ízben, az ún. „külső határon” került sor, a belső határokon már nem kellett megállni (érvényes úti okmánnal azonban rendelkeznie kell a külföldinek). Ez a körülmény azonban jelentősen megnövelte a külső határon történő ellenőrzés jelentőségét és súlyát, hiszen egy (vagy több), a határon átjutó, bűncselekmény elkövetésére készülő személy nem csak egy állam jogrendjét veszélyeztetheti, hanem az egyezményhez csatlakozott valamennyi államét. Az egyezményhez – a meglehetősen szigorú feltételeknek való megfelelést követően - több állam is csatlakozott, jelenleg 25 állam sorolható ide.

A beutazás és a tartózkodás harmadik országbeli állampolgár, vagy hontalan számára akkor engedélyezhető, ha érvényes úti okmánnal rendelkezik, van érvényes vízuma, vagy tartózkodási engedélye, rendelkezik meghatározott mértékű anyagi fedezettel, nem áll beutazási és tartózkodási tilalom alatt és a beutazása nemzetbiztonsági vagy közegészségügyi érdekeket nem sért. Beutazásra és tartózkodásra az alábbi engedélytípusok jogosítanak fel:

vízum, tartózkodási engedély, letelepedési vagy bevándorlási engedély. A következőkben ezeket részletesen ismertetjük.

A vízum beutazásra, átutazásra, az abban meghatározott célú és időtartamú tartózkodásra, valamint kiutazásra jogosít. Vízum kiadásának tárgyában hozott határozat ellen államigazgatási úton jogorvoslatnak nincs helye, és a tartózkodási vízum kivételével (részletes ismertetése alább) nincs helye a bírósági felülvizsgálatnak sem. A vízumoknak alapvetően két típusát különböztethetjük meg, a három hónapot el nem érő és az azt meghaladó vízumokat. A három hónapot meg nem haladó vízumok típusai a következők: repülőtéri tranzitvízum (a repülőtér nemzetközi zónájába történő belépésre és ott a célállamba közlekedő járat indulásáig való tartózkodásra jogosít), átutazóvízum (egyszeri vagy többszöri, alkalmanként öt napot meg nem haladó átutazásra jogosít), rövid tartamú beutazó vízum (hat hónapon belül egyszeri vagy többszöri beutazásra és megszakítás nélküli tartózkodás esetén legfeljebb kilencven napig terjedő tartózkodásra jogosít). A három hónapot meghaladó vízumok közé a tartózkodási engedély (ez három hónapot meghaladó, ám legfeljebb két évet elérő időtartamú tartózkodásra jogosít), a szezonális munkavállalói vízum (többszöri be- és kiutazásra, három hónapot meghaladó, de legfeljebb hat hónapot elérő tartózkodásra jogosít, és a nemzeti vízum (többszöri beutazásra és három hónapot meghaladó tartózkodásra jogosít fel).

A tartózkodási engedély, kérelmére, a tartózkodási idő meghosszabbítása céljából annak a külföldinek adható, aki érvényes tartózkodási vízummal rendelkezik. A tartózkodási engedély két évre szólhat és legfeljebb két évvel hosszabbítható meg. Munkavégzési, jövedelemszerzési, szakképzési célon túl lehetőség van arra is, hogy családi együttélés céljából kapjon a külföldi tartózkodási engedélyt.

Az állami szuverenitás, a nemzetbiztonság, az alkotmányos rend, a közbiztonság védelme érdekében lehetőségük van az idegenrendészeti hatóságoknak arra, hogy a külföldiekkel szemben kiutasítást, beutazási és tartózkodási tilalmat rendeljenek el. Ilyen intézkedés alapjául szolgálhat pl. az, hogy a külföldi terrorista szervezet tagja, fegyvercsempész tevékenységet folytat, aki a ki- és beutazás szabályait megszegte, aki hazánkban engedély nélkül végzett munkát, stb. A harmadik országbeli állampolgárokkal és a hontalanokkal szemben – a teljességre törekvés igénye nélkül – az alábbi intézkedések alkalmazhatók még: visszairányítás, visszautasítás, idegenrendészeti őrizet, visszautasítási őrizet, kijelölt helyen való tartózkodás elrendelése, kitoloncolás.

4. Az útlevelelrendészet

Világméretű jelenség, hogy – a többnyire politikai okból bezárkózó államok kivételével – korábban soha nem tapasztalt méretűvé vált az idegenforgalom, naponta több millió ember lépi át valamilyen okból az államhatárokat. Az idegen országokba történő utazás nem újkeletű jelenség, de amíg ezek száma csekély volt, elegendő volt az, hogy az uralkodók menleveleket, oltalomleveleket adományozzanak a külföldre utazó diplomatáknak, diákoknak, kereskedőknek. A közlekedés fejlődése azonban lehetővé tette azt, hogy viszonylag rövid időn belül nagy távolságokat tegyenek meg az utazók külföldön. Hazánkban a XIX. században terjedt el az „úti levél”, amelyet később egy okmány váltott fel, amely több oldalas okmány volt, szerepelt benne a személyleírás is, és többször is felhasználható volt.

Hatályos szabályozásunk szerint – az Alkotmány 58.§ (1) bek. tartalmaz erre vonatkozóan rendelkezést – aki törvényesen tartózkodik Magyarország területén, azt

megilleti az ország elhagyásához való jog is. A magyar állampolgárok külföldről bármikor, korlátozás nélkül hazatérhetnek, a külföldre utazással kapcsolatban azonban – elsősorban közrendvédelmi okok miatt - korlátozó rendelkezések is vannak, amelyeknek az az elsődleges célja, hogy az állam büntetőhatalmának az érvényesülését egy esetleges külföldre utazás ne hiúsíthassa meg. Az államhatárt fő szabály szerint érvényes úti okmánnyal, vagy nemzetközi szerződés alapján személyazonosító igazolvánnyal lehet átlépni. A külföldre utazásra, illetőleg a beutazásra jogosító hatósági engedélyek a következők: útlevél (ez lehet magánútlevél, illetve hivatalos útlevél), határátlépési igazolvány, határátlépési engedély, hazatérési igazolvány, menekültként elismert személyek kétnyelvű úti okmánya, menedékesek utazási igazolványa, valamint a bevándoroltak és a hontalanok külföldi úti okmánya. Az útlevél tartalmazza a természetes személy- és okmányazonosító adatokat, ezért a tulajdonosa személyazonosítás céljából is használhatja. Az útlevél közhitelesen igazolja a magyar állampolgárságot is. Az útlevél kiadására vonatkozó eljárás kérelemre indul az okmányirodáknak, a kérelemnek vagy helyt ad a hatóság, vagy pedig határozattal elutasítja azt. Ugyancsak határozattal történik az érvényes útlevél visszavonása is.

Korábban már utaltunk arra, hogy az államhatárokat nemcsak útlevéllel, hanem személyi igazolvánnyal is át lehet lépni. Jelenleg az Európai Unió tagállamainak, Svájcnak és Horvátországnak az államhatárát léphetjük át személyi igazolvánnyal. Fontos tudni, hogy utóbbi két – nem EU-tag - állam határa csak a kártya formátumú személyi igazolvánnyal léphető át. A személyi igazolvánnyal történő határátlépés lehetőségének biztosítása lehetőséget ad joggal való visszaélésre is, hiszen amíg az útlevelet kérelmezni kell a hatóságtól, addig a személyi igazolvány birtoklása alanyi jog, tehát esetleges büntetőjogi korlátozások nem tudnak maradéktalanul érvényesülni, hiszen az erre vonatkozó tilalom ellenére is átléphető az államhatár: nem útlevéllel, hanem személyi igazolvánnyal.

5. Katasztrófavédelmi igazgatás

A bolygónkon szinte alig található olyan hely, amely ne lenne kitéve a – sajnálatos módon egyre növekvő számú – civilizációs és/vagy természeti katasztrófáknak. Az élet- és vagyonbiztonság, valamint a természetes és az épített környezet megóvása érdekében szükség volt egy olyan szervezet létrehozására, amely veszélyhelyzet esetén képes hatékonyan felvenni a harcot a katasztrófák károsító hatásai ellen. Katasztrófa fogalma alatt általában a szükséghelyzet, vagy a veszélyhelyzet kihirdetését el nem érő mértékű olyan állapotot értünk, amely emberek életét, egészségét, anyagi értékeit, a természeti környezetet, a lakosság alapvető ellátását olyan mértékben veszélyezteti, hogy a kár megelőzése, elhárítása meghaladja az erre rendelt szervezetek védekezési lehetőségeit és ezért az önkormányzatok és az állami szervek folyamatos és szigorúan összehangolt együttműködését igényli. A veszélyeztető hatásokat alapvetően két típusba soroljuk, ezek természeti, vagy civilizációs katasztrófák lehetnek. A természeti katasztrófákhoz soroljuk a meteorológiai jellegűeket (árvíz, belvíz, felhőszakadás, rendkívüli hóesés, szélvihar és aszály), a geológiai jellegűeket (földrengés, omlás, suvadás) és a biológiai jellegűeket (a különböző járványok). A civilizációs katasztrófák körébe a technikai jellegű (gáz- és kőolajvezeték sérülése, veszélyes anyag szállítása során bekövetkező baleset, tömegbaleset és környezetszennyezés) és a társadalmi jellegű (blokádnak, sztrájk, bűnözés, migráció és terror) veszélyeztető hatások tartoznak.

A katasztrófavédelem fogalmát akként határozhatjuk meg, hogy az a különböző katasztrófák elleni védekezésben, azon tervezési, szervezési, koordinációs, végrehajtási, létesítési, stb. tevékenységek összessége, amelyek a katasztrófák kialakulásának megelőzését,

a közvetlen veszélyek elhárítását, az előidéző okok megszüntetését, a károsító hatások csökkentését, a lakosság életének és anyagi javainak védelmét szolgálják.

A katasztrófák elleni védekezésben – az 1999. évi LXXIV. tv. rendelkezéseinek értelmében - az alábbi szervek vesznek részt: a Kormány, az önkormányzatokért felelős miniszter, a Kormányzati Koordinációs Bizottság és az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság.

A Kormány feladata egyebek között a katasztrófák elleni védekezés irányításának és a végrehajtás összehangolásának a megszervezése, a védekezésben érintett tárcák közötti koordináció megszervezése, a védekezésben érintett állami szervek katasztrófavédelemmel kapcsolatos feladatainak meghatározása, az országos méretű katasztrófavédelmi információs rendszer létrehozása, a veszélyhelyzet kihirdetése, indokolt esetben a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek bevetéséről szóló döntés meghozatala, stb.

A belügyminiszter működteti az irányítása alatt álló katasztrófavédelmi szervezeteket, dönt a területi és a helyi katasztrófavédelmi szervek létrehozásáról és megszüntetéséről, stb.

A Kormányzati Koordinációs Bizottság egy döntés-előkészítő szerv, amely összehangolja a védekezésben résztvevő szervek tevékenységét, összehangolja a minisztériumok, a Magyar Honvédség, a rendvédelmi szervek és a központi hivatalok tevékenységét.

Az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság, mint központi államigazgatási szerv, tervező, szervező, irányító tevékenységet lát el. Területi szervei a megyei katasztrófavédelmi igazgatóságok, a Fővárosi Polgári Védelmi Igazgatóság, a Repülőtéri Katasztrófavédelmi Igazgatóság és a Katasztrófavédelmi Oktatási Központ.

6. Nemzetbiztonsági igazgatás

Korábban, a rendészet fogalmának meghatározása során már utaltunk arra, hogy nehéz feladat olyan fogalmakat, mint a közbiztonság, közrend, stb. definiálni. Nincs ez másképp az állambiztonság és a nemzetbiztonság fogalmával sem, holott nem egy újkeletű állami tevékenység meghatározásáról van szó, hiszen a titkosszolgálati tevékenység jószerivel egyidős az állam kialakulásával, és az alkalmazásáról egyetlen mai állam sem mond le. Le kell szögeznünk, hogy speciális szolgálatokat minden állam működtet, s hogy milyen intenzitással és milyen mértékben, az elsősorban az adott állam világhatalmi törekvéseinek (pl. USA, Oroszország), vagy esetleg az állami lét folyamatos fenyegetettségének (pl. Izrael) a függvénye. Fontos garanciális szabály azonban az, hogy az adott állam nemzetbiztonsági feladatainak a meghatározása magas szintű jogalkotási tárgy legyen, lehetőleg törvények konstituálják a nemzetbiztonsági feladatokat.

Hazánkban a nemzetbiztonsággal kapcsolatos kérdéseket az 1995. évi CXXV. törvény szabályozza. Polgári nemzetbiztonsági szolgálatnak minősül az Információs Hivatal, az Alkotmányvédelmi Hivatal és a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat, katonai nemzetbiztonsági szolgálatnak minősül a Katonai Felderítő Hivatal és Katonai Biztonsági Hivatal. Ezek a szervek a Kormány irányítása alatt állnak és az egész ország területére kiterjedő illetékességgel rendelkező, önálló gazdálkodást folytató költségvetési szerveknek minősülnek. A következőkben tekintjük át vázlatosan az egyes szolgálatok feladatait.

Információs Hivatal

Az Információs Hivatal megszerzi, elemzi és értékeli a kormányzati döntésekhez szükséges, a külföldre vonatkozó, vagy külföldi eredetű információkat, felderíti a külföldön folytatott, és a Magyar Köztársaság érdekeit veszélyeztető vagy sértő tevékenységet, felderíti az ország pénzügyi biztonságát veszélyeztetésére irányuló külföldi szándékokat és cselekményeket, végzi a minősített adatok védelmére használt rejtjelező eljárások, algoritmusok kriptográfiai minősítését, illetőleg rejtjelkulcsokat állít elő, ellátja a kormányzati tevékenység szempontjából fontos, külföldön lévő magyar intézmények és létesítmények biztonsági védelmét, stb.

Alkotmányvédelmi Hivatal

Az Alkotmányvédelmi Hivatal feladata belföldön felderíteni és elhárítani a Magyar Köztársaság érdekeit sértő vagy veszélyeztető külföldi titkosszolgálati törekvéseket és tevékenységet. Felderíti és elhárítja a tudományos-technikai, pénzügyi biztonságot veszélyeztető leplezett törekvéseket, ellátja a központi államhatalmi és kormányzati szervek, intézmények és létesítmények biztonsági védelmét, a nyomozás elrendeléséig végzi az állam elleni bűncselekmények felderítését, végzi a letelepedési engedély és vízum iránti kérelmek elbírálásához szükséges személyi ellenőrzést, ellátja a hatáskörébe tartozó személyek nemzetbiztonsági ellenőrzésének és védelmének feladatait, stb.

Katonai Felderítő Hivatal

A Katonai Felderítő Hivatal megszerzi, elemzi és értékeli a kormányzati döntésekhez szükséges, a külföldre vonatkozó, vagy külföldi eredetű, a biztonságpolitika katonai elemeit érintő katonapolitikai, hadiipari és katonai információkat, felfedi a Magyar Köztársaság ellen irányuló, támadó szándéokra utaló törekvéseket, információkat gyűjt a nemzetbiztonságot veszélyeztető jogellenes fegyverkereskedelemről, biztosítja a Honvéd Vezérkar hadászati-hadműveleti tervezőmunkájához szükséges információkat, ellátja a kormányzati tevékenység szempontjából fontos, külföldön lévő magyar katonai intézmények és létesítmények biztonsági védelmét, stb.

Katonai Biztonsági Hivatal

A Katonai Biztonsági Hivatal felderíti és elhárítja a Magyar Honvédség ellen irányuló külföldi titkosszolgálati törekvéseket és tevékenységet, információkat gyűjt a Magyar Honvédséget veszélyeztető szervezett bűnözésről, ellátja az illetékességi körébe tartozó katonai vezetési objektumok biztonsági védelmét, ellátja a hatáskörébe tartozó személyek nemzetbiztonsági védelmének és ellenőrzésének feladatait, stb.

Nemzetbiztonsági Szakszolgálat

A Nemzetbiztonsági Szakszolgálat segítséget nyújt az erre feljogosított szervek részére azzal, hogy titkos adatszerzéssel és információgyűjtéssel, különleges eszközökkel és módszerekkel szolgáltatást végez a számukra.

A nemzetbiztonsági szolgálatok a Kormány irányítása alá tartoznak, az irányítás a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok esetében a Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter, a katonai nemzetbiztonsági szolgálatok esetében a honvédelmért felelős miniszter révén valósul meg. A nemzetbiztonsági szolgálatok parlamenti ellenőrzése az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottsága révén valósul meg. A Bizottság elnöke mindenkor csak az ellenzéki képviselők közül kerülhet ki.